

העמק דבר לפרשת צו

פרק ו

פרק ו, ב

ב צו אֶת-אֶהָרֹן וְאֶת-בְּנָיו לֵאמֹר זֹאת תֹּרַת הָעֹלָה הוּא הָעֹלָה עַל מוֹקֵדָה עַל-הַמִּזְבֵּחַ כָּל-הַלֵּילָה עַד-הַבֹּקֶר וְאֵשׁ הַמִּזְבֵּחַ תִּוָּקֵד בּוֹ:

צו את וגו'. ידוע דצו מורה על זירוז. ור' שמעון הוסיף דבכל מקום שיש חסרון כיס צריך זירוז. אבל לא בכל מקום דכתיב לו הוא חסרון כיס. וגם כאן אינו חסרון כיס כלל לכהנים כמו שכתב הרמב"ן שהרי הכל בא מתרומת הלשכה. אלא כאן הוא מטעם אחר. וכמו בכל התורה דכתיב צווי מפרש בגמרא ברכות ד"ה המצוה זו המשנה. ושם כתיב גם כן משום זרוז. באשר הוא תורה שבע"פ שקשה לקנותה ככלי זהב ונוח לאבדה ככלי זכוכית. ע"כ נדרש לזרוז לחזור ולשמור. וכאן כתיב צו לזירוז מטעם אחר אשר יבואר שנדרש השגחה ושום לב שיקויים המצוה כהלכתה.

זאת תורת העולה היא העולה על המזבח. באשר נקרא מזבח החיצון מזבח העולה. ע"כ בא הכתוב להגיד הטעם היא העולה וגו'. ואם כן היא תדירה על המזבח משום הכי נקראת מזבח העולה.

כל הלילה עד הבקר. המצוה על הכהנים שיראו שיהיו ברי העולה מונחים ונעכלים מעט מעט עד הבוקר ואל יהיו נעכלים מיד ויהא המזבח פנוי מעולה ומשום הכי היה המצוה לעשות קיץ למזבח. היינו כדי שלא ישאר המזבח בלי אברי עולה.

ואש המזבח תוקד בו. להיפך המצוה שיהיו אברי עולה נעכלים לגמרי ואל יתותרו אברים. וממילא היה נדרש לזירוז שאם היו מעט עולות שלא להרבות עצים ואש כ"כ. ואם היו הרבה היו צריכים להרבות אש והיה נדרש לזה השערה טובה. ומשום הכי איתא ברבה איכה שהכהנים היו בקיאים בטבע העצים איך הוא נעכל. משום שהיה בזה צורך העבודה. וזהו הזירוז דכתיב כאן.

פרק ו, ג

ג וְלִבֵּשׁ הַכֹּהֵן מְדוּ בַד וּמְכַנְסֵי-בַד יִלְבֹּשׁ עַל-בְּשָׂרוֹ וְהָרִים אֶת-הַדָּשָׁן אֲשֶׁר תֹּאכַל הָאֵשׁ אֶת-הָעֹלָה עַל-הַמִּזְבֵּחַ וְשָׂמוּ אֶצֶל הַמִּזְבֵּחַ:

ולבש הכהן. אף על פי שגם ההפוכי בצנורא את האברים כל הלילה היה בבגדי כהונה מכל מקום החל הכתוב בהרמת הדשן מתחלה ולבש הכהן. משום שהיה כהן חדש מתחלף אז ומלאכתו ראשונה היתה תרומת הדשן.

מדו בד. פירש האונקלוס לבושין דבוץ. ופירוש מדו. כל בגדיו. והא דכתיב ומכנסי בד בפני עצמו הוא כדי ללמדנו שילבשם על בשרו בלי חציצה. אבל זה הפירוש אינו אלא למאן דאמר דאבנט של כהן הדיוט היה בד. אכן אנן קי"ל שהיה של כלאים כמו שכתבתי בפרשת פקודי ואם כן אי אפשר לפרש הכי שהרי מדו בד כתיב. אלא כפרש"י מדו היא הכתונת ומה ת"ל מדו כמדתו.

והא דלא כתיב באמת אבנט ומגבעות ללמדנו שאך הכתנת בעין אחר. משום שיהא כמדתנו מצומצם. מה שאין כן מגבעות ואבנט אפשר ללבוש אותם של כהן ששימש ביום העבר וכמו שכתבתי גם כן בפר' פקודי על הפסוק ואת האבנט וגו'.

פרק ו, ד

ד ופֿשט אַת-בְּגָדֵי וְלִבְשׁ בְּגָדִים אַחֲרַיִם וְהוֹצִיא אֶת-הַדָּשָׁן אֶל-מַחוּץ לַמִּחְנָה אֶל-מְקוֹם טְהוֹר:

בגדים אחרים. בגדי כהונה פחותין. כך דרשו בתו"כ בהיקש בגדים לבגדיו. אכן גם לפי הפשט אי בבגדי חול דוקא מאי אשמעינן קרא וכי סלקא דעתך שילכו ערומים אלא ודאי בבגדי כהונה מיירי. ואף על פי דביחזקאל (מד,יט) כתיב גם כן זה הלשון ופשטו את בגדיהם והניחו בלשכת הקודש ולבשו בגדים אחרים ולא יקדשו את העם בבגדיהם. והתם הפירוש בגדי חול כמשמעו. שאני התם דהכתוב משמיענו שילבשו בגדים שצורתן כמלבושי כל אנשים כדי שלא יקדשו וגו' ועיין מה שכתבתי ר"פ אמור בהרחב דבר. אבל הכא לא דבר בזה ולא מסיים הטעם ולא יקדשו וגו' וא"כ מאי קמ"ל קרא שילבשו בגדים אחרים. אלא הכונה בגדי כהונה אחרים פחותין מהם.

פרק ו, ה

ה וְהָאֵשׁ עַל-הַמִּזְבֵּחַ תּוֹקֵד-בּוֹ לֹא תִכְבֶּה וּבָעַר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן עֲצִים בְּבִקְרָה וְעָרַד עָלֶיהָ הָעֵלָה וְהִקְטִיר עָלֶיהָ חֻלְבֵי הַשְּׁלָמִים:

והאש על המזבח וגו'. אפילו בשעת הוצאת הדשן לא תכבה לגמרי. או ללמדנו דבשעת הוצאת הדשן אסור לכבות את הגחלת. וכדאיתא ביומא ספ"ד (מו,ב) דבראשו של מזבח כולי עלמא לא פליגי דחייב.

פרק ו, ו

ו אֵשׁ תָּמִיד תּוֹקֵד עַל-הַמִּזְבֵּחַ לֹא תִכְבֶּה:

אש תמיד וגו'. אפילו כשאין עולה על המזבח מכל מקום האש על המזבח לא תכבה ע"י עצים.

פרק ו, ז

ז וְזֹאת תֹּרַת הַמִּנְחָה הַקָּרֵב אֲתָה בְּגִי-אֶהְרֹן לִפְנֵי יְהוָה אֶל-פְּנֵי הַמִּזְבֵּחַ:

אל פני המזבח. הוסיף כאן על הא דכתיב לעיל (ב,ח) והגישה אל המזבח לבאר באיזה צד המזבח שיהא דוקא בדרום המזבח שנקרא פני המזבח משום שעולין משם עליו. לבד שבא בזה הפרשת לכלול אפילו מנחת סולת להגשה ושלוש מנחות לקומץ כמו שכתבתי שם (ב,ג).

פרק ו, ח

ח וְהָרִים מִמֶּנּוּ בְּקִמְצוֹ מִסֻּלַת הַמִּנְחָה וּמִשְׁמֶנֶה וְאֵת כָּל-הַלֶּבֶנָה אֲשֶׁר עַל-הַמִּנְחָה וְהַקֵּטִיר הַמִּזְבֵּחַ רִיחַ נִיחֹחַ אֲזַכְּרֶתָהּ לָהּ:

והרים ממנו בקמצו. כבר ביארו חז"ל שבא לבאר פירוש (לעיל ב,ב) מלא קמצו שלא נימא ע"י מדה של מלא קמצו משום הכי כתיב כאן בקמצו ממש.

פרק ו, ט

ט וְהַנּוֹתֵרֶת מִמֶּנָּה יֹאכְלוּ אֶהְרֹן וּבָנָיו מִצֹּת תֹּאכַל בְּמָקוֹם קֹדֶשׁ בְּחֻצֵי אֹהֶל-מוֹעֵד יֹאכְלוּהָ:

יאכלו אהרן ובניו. הוסיף לבאר הא דכתיב שם (לעיל ב,ג) לאהרן ולבניו. אינו אלא לאכילה ולא שארי הנאות.
יאכלוהו. מיותר ללמדנו שתהא באחרונה נאכלת כמו בפסח דרשין שמ' יב,ח) ומצות על מרורים יאכלוהו שאין מפטירין אחר פסח אפיקומן. ועיין מה שכתבתי להלן י"ט.

פרק ו, י

י לֹא תֹאפֶה חֶמֶץ חֻלְקָם נִתְתִּי אֲתָה מֵאֲשֵׁי קֹדֶשׁ קֹדְשִׁים הוּא פְּחֻטָּאִת וְכֹאֲשָׁם:

חלקם נתתי אתה מאשי. כי שני אופני קדשי המקדש ניתן לכהנים. חזה ושוק שהמה קדשים קלים. ומכל מקום ניתנו לכהנים. ונתבאר כבר בפרשת תצוה (כט,כב) ולהלן בפרשת שלמים (ג,ט) דהחזה היה בכלל אשי ה' שהרי הוא שומן כמו חלב אף על פי שכשר לאכילה מכל מקום הרי אליה גם כן כשר מכל מקום קרבה. וכך היה ראוי להיות בחזה ומשום הכי מביאים את החזה עם החלב יחד להניף. וניתן החזה חלק מאשי ה'. מה שאין כן בשר חטאת ואשם לא היה ראוי להקטיר לגבוה אלא משום שהמה קדש קדשים ע"כ לא זכו בעלים לאכלם אלא זכר שבכהנים לבד.

וקאמר דשירי מנחה יש בו שני הטעמים יחד. חלקם נתתי אותה מאשי. היה ראוי להקריב הכל כמו מנחת כהנים אלא ניתן לק גבוה להם. וזהו טעם על איסור חימוץ. דמשום שהוא חלקם מאשי ה' יש להם חומר לעניין חימוץ כאשי ה'. אף על פי שלעניין דבש לא נשתוו

מכל מקום לעניין הטעם שחמץ אסור ישנו גם בחלק הניתן מאשי ה'. ועיין מה שכתבתי לעיל בטעם איסור שאור וחמץ בשל גבוה.

ולא נימא דכיון שטעם שניתן להם הוא מאשי ה' יש להם דין חזה ושוק דמכל מקום נאכל אף לנשיהם. משום הכי ביאר הכתוב דמכל מקום יש טעם השני גם כן דקדש קדשים גו' משום הכי.

פרק ו, יא

יֵא פֿל-זָכַר בְּבְנֵי אֶהְרֹן יֵאכְלֶנָה חֶק-עוֹלָם לְדוֹרֵיכֶם מֵאֲשֵׁי ה' כֹּל אֲשֶׁר-יִגַע בָּהֶם יִקְדָּשׁ:

כל זכר וגו'. אינו נאכל אלא לזכרים כמבואר בפרשת החטאת והאשם.

כל אשר יגע בהם יקדש. היינו החולין שאוכלים עם הקדשים יהא נעשה על טהרת הקודש. ואם נטמא אסור לאוכלם למי שאוכל קדש. ולא כשאר חולין שאין מצוה מהתורה לשומרם מטומאה. זהו פשוטו והדרשה תדרש.

(הרחב דבר:) והנה חגי הנביא (ב,יב) אמר אל הכהנים הן ישא איש בשר קדש בכנף בגדו ונגע בכנפו אל הלחם ואל הנזיד ואל היין ואל שמן ואל כל מאכל היקדש? וגו' ויאמרו לא. ויאמר חגי אם יגע טמא נפש בכל אלא היטמא וגו' ויאמרו יטמא. ויען חגי ויאמר כן העם הזה וכן הגוי הזה לפני נאם ה' וכן כל מעשה ידיהם ואשר יקריבו שם טמא הוא. מבואר שהנביא הוציא מזה רעיון מוסרי בשם ה'. וכך כתב הראב"ע לפי דרכו. והנראה דהא ששאל אם ישא איש בשר קדש הוא כמשמעו. ונגע בכנפו אל מאכלי חולין. וזה אי אפשר אלא א"כ הם נאכלים על טהרת הקודש. ודיק בלשונו הלחם הנזיד היין עם ה"א הידיעה. רצוני דמי שאוכל קודש מכין לו לחם ונזיד ויין שהם עיקר הנדרש לאכילת בשר. מה שאין כן שמן וכל מאכל אינו ידוע. אלא אם אירע שנגע בשמן וכל מאכל ועל כורחך נעשו על טהרת הקודש. ושאל אותם היקדש. אם נעשו אותם חולין קדשים באמת שיהא מצוה באכילתם וכדומה מעלת קדשים. ויאמרו לא. באמת אין בהם שום קדושה ומצוה מכל חולין.

ושאל עוד אם יגע טמא נפש בכל אלה היטמא והשיבו יטמא ובאמת גם חולין נטמאים מטמא נפש אלא אין בטומאתם דבר שהרי נאכלים בטומאה לכתחלה, כדכתיב הטמא והטהור יאכלנו. מה שאין כן הני טומאתן קשה ואסורין לאכלם.

ומזה הוציא הנביא מוסר. דכמו דקודש משונה מן החולין בשני דברים. למעליותא בקדושתן שיש מצוה באכילתן ועוד מצות. ולגריעותא שאם נטמאו אסורים באכילה מה שאין כן באוכלים טמאים של חולין. והנה חולין שנעשו על טהרת הקודש יש להם הגריעותא שטומאתן אוסרתן לאוכלי קודש מה שאין כן המצוה ושאר מעלות שבקודש אין בהם.

כן העם הזה. היינו הכהנים. וכן הגוי הזה. כלל ישראל שהם גוי והנהגה בפני עצמה. וכן כל מעשי ידיהם. מעשיהם בדבר שבקדושה. ואשר יקריבו שם טמא הוא. כן התקרבותם לקודש. כן מה שמקריבין שם לא הועיל להם רק להתחלל שם שמים על ידם. שהרי נראים כאנשים גדולים עומדים לפני ה'. ומה שעושים שלא כדין הוא חלול ה'. אבל באמת מעלת הקדושה אין להם כלל. זה פשוט דהני קראי.

אך בגמרא פסחים (יז,א) פ"א פירשו בכנפי הוא שרץ. ועוד בעיקר העניין פירשו באופן אחר. וכ"ז כעין כונה שני' ודייקו ממה שלא שאל בשני' אלא אם יגע טמא נפש באלה ולא שאל על שרץ וכדומה. ומזה הוכיחו דיקדש הוא קבלת טומאה. ונראה דלוי בפסחים שם דנגעי כולוהו בראשון ופרש"י שבתחלה שאלם על הסדר כו' וזה קשה, דא"כ למאי שינה הנביא לשאול בטמא נפש ולא בשרץ. אלא לוי מפרש כמו שכתבתי).

פרק ו, יג

יג זֶה קֶרְבַּן אֹהֶלן וּבְנֵינוּ אֲשֶׁר-יִקְרִיבוּ לֵה' בְּיוֹם הַמִּשַׁח אֶתְּךָ אֶתְּךָ הָאֹפֶה סֶלֶת מִנְחָה תַמִּיד מִחֲצִיתָהּ בַּבֶּקֶר וּמִחֲצִיתָהּ בָּעֶרֶב:

זה קרבן אהרן ובניו וגו'. כבר דקדקו חז"ל בויק"ר על זה הלשון. ונראה דמשום דבמנחת חביתין נכלל כל ד' מנחות של יחיד. מתחלה היה עשרון סלת ואח"כ היא מורבכת ואח"כ היא מעשה מאפה תנור ואח"כ היא מעשה מחבת. ואמר הכתוב אחר פרשת וזאת תורת המנחה שכולל כל הד' מנחות וזה מעשה מנחות כולם היא קרבן אהרן ובניו. ובדרך דרוש יש להבין טעם שצוה הקב"ה על הכהנים להביא בכל יום מעין ד' מנחות. דכבר ביארנו ענין ד' מנחות הללו בא לכפר על השחתת מדות בני"א בקלקול א' מד' מרות. והנה עבודת הכהנים בישראל להיות על פיהם כל ריב היינו שעליהם לראות שלא יהא ריב בין אדם לחבירו ולתקן כל משחתם של ישראל כמו שביארנו לשון הפסוק בפרשת שופטים (דב' כא,ה). וא"כ צריכים המה הכהנים כפרה על עצמם במה שמזדמן בישראל השחתת המדות והחולי הבא עי"ז משום הכי מביאים קרבן כולל הכל.

אשר יקריבו לה'. דאף על פי שמנחת חביתין שכהן גדול מביא בכל יום הוא מכיסו של כהן גדול. ומצוה בכל קרבן יחיד שיעסקו בו בעלים וכמו שכתבנו לעיל בפרשת פר העלם דבר של כהן גדול. אבל חביתין אינו כן אלא כהנים הדיוטים מקריבים לכתחלה ומשום הכי אשר יקריבו לה'. דמתחלה מביא כהן גדול בשביל כולם. תדע שהרי גם בשעה שכהן גדול מת אינו בטלה כדאיתא במס' מנחות (נא,ב) הרי דהיא מנחת כל הכהנים.

ביום המשח אותו. ביום שהוא מתגדל עיין להלן ז' ל"ה. ונכלל בזה כהן גדול בכל יום שהוא מתגדל על אחיו הכהנים. וכהן הדיוט ביום הראשון שנתגדל להיות כהן לפני ה'.

פרק ו, יח

יח דָּבַר אֶל-אַהֲרֹן וְאֶל-בְּנָיו לֵאמֹר זֹאת תִּזְכְּרוּ הַחֲטָאת בְּמָקוֹם אֲשֶׁר תִּשְׁחַט הָעֹלָה תִּשְׁחַט הַחֲטָאת לִפְנֵי יְהוָה קֹדֶשׁ קִדְשִׁים הוּא:

אשר תשחט העולה וגו'. היינו בצפון. והיה ראוי יותר לפרש בצפון המזבח תשחט החטאת. ולא לתלות החטאת בעולה. מכאן פירשו בירושלמי יבמות פרשת הערל (פרק ח, ה"ג) שטעם על מה בא הצווי שתשחט החטאת בצפון דוקא. משום שלא לפרסם את החוטאים. ובזה שתשחט בצפון יהיה נראה שהוא עולה.

קדש קדשים היא. מסדר הלשון משמע שהוא גם כן טעם שהיא נשחטת בצפון כמו עולה משום שהיא קודש קדשים ממילא מוכח מזה דגם בבקר טעון צפון כדעת חז"ל.

פרק ו, יט

יט הִכֵּן הַמִּחְטָא אֹתָהּ יֹאכְלָנָה בְּמָקוֹם קֹדֶשׁ תֹּאכַל בְּחֶצֶר אֹהֶל מוֹעֵד:

המחטא אותה. משום שדם חטאת אינו בזריקה אלא בקנוח, משום הכי כתיב המחטא. וכן הוא להלן ח' ט"ו.

יאכלנה. ידוע דעת חז"ל שהוא לענין חלוק. שמי שראוי לחטא זוכה בחילוק. אבל לאכילה כל זכר כשר. אבל מכל מקום ודאי אין המקרא יוצא מידי פשוטו דמיירי באכילה ממש שהרי מפרש הפסוק במקום קדוש וגו'. אלא הפירוש דאף על פי דכל זכר בכהנים יאכל אותה והיא מצוה עליהם כמו שכתב הרמב"ם בפירוש המשניות אהלות פי"ח, ד' שכל אכילת קדשים מצות עשה היא. מכל מקום על המחטא היא מיוחדת ביותר משום שבאכילת הכהן מתכפרין הבעלים. והכהן המתחיל במצוה אומרים לו גמור אף על פי דיכא דעדיף מיניה. משום הכי אם נשרף או נטמא הבשר ולא נשאר אלא כזית המצוה שיאכל המחטא אותו כזית [וכ"כ הגאון חתם סופר או"ח סימן מ"ט דעיקר מצות אכילה הוא בכהן המקריב ממש]. והנה שינה הכתוב בלשון דכתיב יאכלנה ולהלן כתיב יאכל אותה. והרא"ש כתב במס' שבועות פ"ג דיש נפקא מינה בין האומר שבועה שאוכל ככר זו מקצתה נמי במשמע ואם נשרף מקצת חייב לאכול את השאר כדי לקיים שבועתו אבל אם אמר שבועה שאוכלנה ונשרף מקצתה אין חייב לאכול את השאר דעל אכילת כולה נשבע כו' עכ"ל וא"כ הוא להיפך ממה שכתבתי דאוכלנה מיירי בנשרף מקצת ולא נשאר אלא כזית. אבל כד דייקת מכין יפה. דלא דמי כזית הנשאר מככר לכזית הנשאר מן החטאת. שאותו כזית מעכב הכפרה. דבלא אכילת הכהנים נעדר כפרת בעלים וא"כ אותו כזית הוא הכל. ומשום הכי מיוחד בו הכהן המחטא כמו שכתבתי. מה שאין כן אם יש הרבה בשר כל זכר זוכין בה.

בחצר אהל מועד. כאן לא סיים הכתוב יאכלנה כמו במנחה דכבר ביארנו שלא בא הכפל אלא ללמדנו שיהא נאכל באחרונה. אף על פי שנאכל עם בשר חולין מכל מקום יהא

המנחה אפיקומן. משום הכי בבשר חטאת אם נאכל עם לחם חולין לא נצרך הכתוב לפרש שבל"ז דרך האדם לאכול בשר באחרונה. והא דכתיב בפסח הכי אינו משום מצה אלא משום חגיגת י"ד שהוא גם כן בשר קדשים מכל מקום מצוה שיהא הפסח אפיקומן.

פרק ו, כ

כ כל אֲשֶׁר-יִגַע בְּבִשְׂרָה יִקְדָּשׁ וְאֲשֶׁר יִזֶּה מִדְּמָה עַל-הַבְּגָד אֲשֶׁר יִזֶּה עָלֶיהָ תִּכְבַּס בְּמָקוֹם קֹדֶשׁ:

כל אשר יגע בבשרה וגו'. נתבאר (פס', יא) גבי מנחה פשטא דקרא.

פרק ו, כא

כא וְכָל-יִחְרַשׁ אֲשֶׁר תִּבְשַׁל-בּוֹ יִשְׁבֵּר וְאִם-בְּכֵלִי נִחְשַׁת בְּשֵׁלָה וּמִרְק וְשֵׁטֶף בְּמַיִם:
ומרק ושטף במים. פרש"י להפליט את הבלוע. ודעת הרמב"ם ז"ל שזה אינו אלא לתנא (זבחים צו, ב) דסבירא ליה מריקה ושטיפה בצונן. אבל למאן דאמר מריקה בחמין שטיפה בצונן. אין הפירוש מריקה הגעלה ברותחין אלא בחמין שהיד אין סולדת ומריקה ביד לנקותו מן הבעין. והגעלה אין צריך כלל בקדשים ותרומה. והדברים עתיקים ומבוארים בהעמק שאלה שאלתא קל"ז.

פרק ו, כב

כב כָּל-זָכָר בְּפִהֶנּוּ יֹאכַל אֶתְּהָ קֹדֶשׁ קֹדְשִׁים הוּא :

יאכל אותה. מצות אכילה בכזית לכל זכר בכהנים. כמו מצות פסח לכל אחד מהחבורה שנתמנו עליו. ולא משום שלא יבא לידי נותר. אלא מצות עשה היא ממש ומברכין באכילתה אקב"ו על אכילת קדשים.

קדש קדשים הוא. הוא טעם גם על דיוק כל זכר דוקא. גם על עיקר מצות אכילה. דבשביל שהיא קודש קדשים אין אשה שהיא רק בגדר טהור זוכה בו. וגם משום הכי אין ראוי לאכול פחות מכזית שאינו מקיים בזה מצות אכילה וא"כ הוא נהנה מן הקודש שלא במקום מצוה. ואף על פי דמכל מקום אין בזה איסור אפילו לאכול פחות מכזית כמו שהיה בלחם הפנים שהיה מגיע כפול מכל מקום מצוה לאכול דוקא כזית כדי לקיים מצות עשה.

פרק ז

פרק ז, א

א וְזֹאת תֹּנֶת הָאֲשֶׁם קֹדֶשׁ קֹדְשִׁים הוּא:

קדש קדשים הוא. שמועלין בו מחיים כמו בעולה.

פרק ז, ב

ב במקום אשר ישחטו את-העלה ישחטו את-האֵשׁם וְאֶת-דָּמוֹ יִזְלַק עַל-הַמִּזְבֵּחַ סְבִיב:
אשר ישחטו את העולה ישחטו את האשם. כאן כתיב הפעולה על הכהנים ולא על הקרבן אשר תשחט העולה ישחט האשם כמו דכתיב בחטאת. היינו משום דמסיים הפסוק ואת דמו יזרוק וגו'. הרי מיירי בכהנים. אכן כתיב בשחיטה בלשון רבים מה שאין כן בזריקה. משום דהשוחטים מרובים מן הזורקים כידוע. וכן הוא בתו"כ.
ואת דמו וגו'. שלא נתבאר בפרשת ויקרא מעשה האשם כלל כמו בחטאות.

פרק ז, ז

ז פְּחֹטָאֵת כְּאֵשׁם תִּזְרֶה אֶחָת לָהֶם הַלֶּהֶן אֲשֶׁר יִכְפֹּר-בוֹ לוֹ יִהְיֶה:
אשר יכפר בו. דעת חז"ל ידועה מי שראוי לכפר כמבואר בפרשת חטאת. אמנם יש להוסיף עוד כונה במה שלא כתיב אשר יכפר חטאת איש. כמו דכתיב בסמוך (פס',ח) המקריב את עולת איש. אלא נכלל בזה עוד כונה דהכהן המכפר לעצמו אינו שייך כלל לבית אב, אלא אכילת הקרבן לעצמו ולו יהיה.

פרק ז, ט

ט וְכָל-מִנְחָה אֲשֶׁר תֹּאֲפֶה בְּתַנּוּר וְכָל-נֶעֱשֶׂה בַּמִּזְבֵּחַ וְעַל-מִחְבַּת לֶפְנֵי הַמִּקְרִיב אֹתָהּ לוֹ תִּהְיֶה:

לכהן המקריב אתה. שראוי להקריב. אף על פי דלפי הפשט נראה חלוק בין שלש מנחות הללו למנחת סלת. אבל דעת חז"ל מוכרחת לעיל (ו,ז) בפרשת וזאת תורת המנחה. דכתיב בכולו (פס',ט) יאכלו אהרן ובניו. והכלל בזה הלשון מחצה לאהרן ומחצה לבניו. אלמא דלא תליא בטורח העובד.

וא"כ יש לפרש שנוי לשון בין ג' מנחות הללו למנחת סלת. דאכילת קדשי קדשים לכהנים יש בזה שני טעמים.

א' אינו חלף עבודתם אלא זכות הוא לכהנים כמו שכתבתי בפרשת קרח (במד' יח,ט) ולזה הטעם כל כהני בית אב שוין.

ב' ראוי ליתן שכר הטורח גם כן כמו שאמר מלאכי הנביא (א',י) מי גם בכם ויסגור דלתים ולא תאירו מזבחי חנם.

וא"כ במקום שיש טורח ראוי להיות לכהן המקריב. מעתה מתפרש הפסוק כמו שכתבתי לעיל ב' ח' לעניין הגשה וקמיצה דכתיב הדין במקום המיוחד לו. ואף על פי דהוא הדין במקום שאינו מיוחד לו. והכי נמי כתיב טעם הטורח בהני שלשה. וטעם הזכות בחנם במנחה בלולה וחרבה. ומכל מקום בדין המה שוין כמבואר במקום אחר כמו שכתבתי.

פרק ז, יא

יא וְזֹאת תִּזְכֹּר תְּנוּחַת זֶבַח הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר יִקְרִיב לַה':

אשר יקריב לה'. הוא מיותר שהרי כל הקרבנות בלתי לה' לבדו. אבל העניין ע"פ אשר יבואר להלן בפרשת אחרי. כי במדבר שנאסר לאכול בשר שחוטה בתיאבון לכולי עלמא אפילו לר"ע כמבואר בדברי הרמב"ם הל" שחיטה פי"ו. משום הכי הותר להביא שלמים למי שאינו רוצה בתכלית הקרבן אלא כדי לאכול בשר [מה שאין כן משעה שבאו לא"י שהותר בשר תאווה חולין נאסר להביא שלמים לתכלית אכילת בשר ולהיות לחמם לנפשם. אלא לתכלית שלחן גבוה והבעלים משלחן גבוה קא זכון]. ובא הכתוב כאן ללמד דתודה אין להביא על שלמים במדבר אלא בשלמים אשר יקריב לה', ולא לצורך עצמו. דכל ההיתר הלז אינו אלא משום שנאסר בשר תאווה כדי שלא יזבחו את זבחייהם לשעירים מה שאין כן לחם אפשר בחולין משום הכי אם הוא מביא תודה אין להביא אלא בשלמים אשר יקריב לה'. ועיין ס' דברים י"ב י"א.

פרק ז, יב

יב אִם עַל-תְּנוּחַת יִקְרִיבֶנּוּ וְהִקְרִיב עַל-זֶבַח הַתְּנוּחָה חֲלוֹת מִצּוֹת בְּלוּלֹת בְּשֶׁמֶן וְרִקְיָקִי

מִצּוֹת מְשֻׁחִים בְּשֶׁמֶן וְסֵלֶת מְרֻבֶּכֶת חֲלוֹת בְּלוּלֹת בְּשֶׁמֶן:

וסלת מרבכת. כבר נתבאר לעיל (שמ' כט, ב בהרחב דבר). דלהכי לא כתיב שיהי מצות משום דרבוכה חלוטה ברותחין כל צרכה ושוב אי אפשר לבא לידי חימוץ. ולחשש שלא יבא מים לפני לישה אין צריך להזהר שבלא זה מוזהרין לשמרן מהכשר לקבלת טומאה. ובזה יש ללמוד עוד דכל משקה שאינו מכשיר לקבלת טומאה אינו מחמיץ. דאם לא כן אכתי הוצרך הכתוב להזהיר שלא יבא עליו משקה שאינו מכשיר לקבלת טומאה.

פרק ז, יג

יג עַל-חֲלוֹת לֶחֶם חֲמֵץ יִקְרִיב קֶרְבָּנוּ עַל-זֶבַח תְּנוּחַת שְׁלָמִי :

על חלת לחם חמץ יקריב קרבנו. משמעות הפסוק דתכלית הקרבן הוא חלות לחם חמץ. ומשום זה מפרש עוד הפסוק על זבח תודת שלמיו. משום הכי לחם חמץ הוא עיקר משום שהוא זבח תודת שלמיו.

והעניין דתכלית תודה שבא על הנס הוא כדי לספר חסדי ה' שגמל עליו.

(הרחב דבר:) והיינו דכתיב בהלל. לך אזבח זבח תודה ובשם ה' אקרא נדרי לה' אשלם נגדה נא לכל עמו בחצרות בית ה' בתוכי ירושלים. ויש להבין המאמר שישלם נדרו נגד כל עמו ומה זה שבת. והרי ה' דורש מן האדם שיהי הצנע לכת עם אלהיו. ותו קשה מה

שמסיים בתוככי ירושלים. והרי בחצרות בית ה' הוא בירושלים ואחר שהחל במקומות הגבוהים האיך סיים בכלל ירושלים. אלא תרי מילי קאמר. לך אזבח זבח תודה הוא הקרבן. ובשם ה' אקרא הוא קול תודה לה' צבאות על הנס. וביאר על הבאת הקרבן נדרי לה' אשלם. ועל הודות בשם ה' אמר נגדה נא לכל עמו. דברוב עם שיאכלו עמו את התודה יספר עוז ההשגחה עליו לטובה. וכן תרגם יונתן אתני כדון נסוי לכל עמיה. ומדויק בזה דקדוק תיבת נגדה בלי גדש בדל"ת שלא כחק. וכמו נגבה מן נגב. אלא משום שנכלל בזה התיבה גם שורש הגדה והה"א נוסף למקור כמו קרבה משחה ועוד רבים. ובא הנו"ן מן נגדה בסג"ל ולא בקמ"ץ לכלול בו גם הוראת מול ונוכח וכמו שביארנו כמה פעמים דיש תיבות משונות בניקוד משום דשתי כונות נכללו בה. וביאר עוד על הקרב בחצרות בית ה'. ועל קול תודה בתוככי ירושלים בשעת אכילה).

ומטעם זה ריבה הכתוב בלחם ומיעט בזמן אכילת תודה מכל שלמים. היינו כדי שיהיה מרבה ריעים לסעודה אחת ביום הקרבה והיה ספור הנס לפי רוב אנשים וארבע חלות לכהנים שהן המה ת"ח. וא"כ העיקר אכילה הוא לחם חמץ דמצה הוא לחם עוני ואינו נאכל יפה כמו חמץ כמו שכתבתי התוס' זבחים (ע"ה, ב) ד"ה שביעית. והיינו דמסיים טעם שלחם חמץ עיקר משום שהוא זבח תודת שלמיו. תודה על שלומו במה שנחלץ מצרה.

פרק ז, יד

יד וְהִקְרִיב מִמֶּנּוּ אֶחָד מִכֹּל-קֶרְבָּן תְּרוּמָה לַה' לַפֶּחֶן הַזֶּרֶק אֶת-דָּם הַשְּׁלֵמִים לוֹ יִהְיֶה:
לכהן הזורק וגו'. ובזה הוויין תרי מינייהו רבנן שנצרך להיות בשעת ברכת הגומל. והוא הדין בשעת ספור הנס דבשעת אכילת תודה.

פרק ז, טו

טו וּבִשְׂרֵזֶבַח תּוֹדַת שְׁלָמִיו בְּיוֹם קֶרְבָּנוּ יֵאָכֵל לֹא-יִנִּיחַ מִמֶּנּוּ עַד-בֹּקֶר:
ובשר זבח תודת שלמיו. בשביל שבא להודות על שלומו משום הכי ביום קרבנו יאכל וגו'. כדי שלא יהיה אלא סעודה אחת ויהיו האנשים מרובים. ועיין מה שכתבתי להלן כ"ב כ"ט.

פרק ז, טז

טז וְאִם-נִדְרָה אוֹ נִדְבָה זֶבַח קֶרְבָּנוּ בְּיוֹם הַקְּרִיבוֹ אֶת-זִבְחוֹ יֵאָכֵל וּמִמֶּחֶרֶת וְהַנּוֹתֵר מִמֶּנּוּ יֵאָכֵל :

ואם נדר או נדבה. פרש"י שלא הביא על הודאת נס. ובאמת אינו מדויק. שהרי תודה גם כן אינה חובה אלא נדר או נדבה וא"כ הכי מיבעי ואם לא על תודה יקריבנו. והיינו דאיתא במס' ר"ה (ה, ב) נאמר כאן נדר ונאמר להלן נדר מה להלן נדבה עמו, פירוש והוא מופנה כמו שכתבתי. וכך כתב הגאון טורי אבן שם. ולפי הפשט משום שנדר היינו באומר הרי

עלי אינו ע"פ דין ונקרא נדרי רשעים כדתנן בפ"א דנדריים (ט,א). ומשום הכי כתיב להלן כ"ב כ"א ובפרשת שלח לפלא נדר. וביארנו שם לפי הפשט שהוא פלא שנודר ומכוין לעשות מצוה ועובר על רצון ה'. ונדבה באומר הרי זו זהו מן המובחר. אכן תודה שנודרים בעת צרה. שיקריב לה' בהחלצו מן המצר. אפילו אומר הרי עלי לא מיקרי נדר, שהוא לשון מגונה. ומכל מקום אינו נדבה גם כן שהרי אומר הרי עלי. ומשום הכי כתיב בעמוס ד' וקטר מחמץ תודה וקראו נדבות. דתודה אף על פי שאומר הרי עלי מיקרי נדבות. וכדאיתא במנחות (עג,ב) או בנדבותם זה התודה. וכן הוא בתו"כ בכמה מקומות. אמנם בלשון תורה מיקרי שלמים. מעתה פירוש זה הפסוק ואם נדר או נדבה. היינו שלמים שלא בעת צרה. משום הכי באומר הרי עלי מיקרי נדר. ובאומר הרי זו מיקרי נדבה. מה שאין כן תודה הקודמת אפילו אומר הרי עלי לא מיקרי נדר אלא שלמי תודה. ועיין עוד פרשת שלח ט"ו ח'.

וממחרת והנותר וגו'. הכונה דעיקר אכילה הוא ביום הראשון. אלא רשאי להמשיך הסעודה מליל השני על יום המחרת. ולא כתודה שאינה נאכלת אלא עד עלות השחר. וחכמים גזרו עד חצות שלא ימשך. ועיין ספר שמות י"ח י"ג.

והנותר ממנו יאכל. אם אפילו נותר לגמרי על סעודה אחרת של יום השני גם כן יאכל. ולפי דברינו אין הוי"ו של והנותר מיותר כפרש"י.

פרק ז, יח

יח ואם האכל יאכל מבשר-זבח שלמיו ביום השלישי לא ירצה המקריב אתו לא יחשב לו פגול יקיה והנפש האכלת ממנו עונה תשא:

ואם האכל יאכל וגו'. דרשת חז"ל ידוע דמיירי במחשבת פגול. אבל לפי הפשט קאי על האוכל. ובאשר דאכילת קדשים משלחן גבוה קא זכו כדאיתא במס' ביצה (כא,א). ונחשבו לבעלים האלו מכינים שלחן גבוה כו'. והוא לכבוד לבעלים אם עולה לרצון לפני ה'. אבל המאכל ביום השלישי כבר נתקלקל כדאיתא שלהי מס' תענית (ל,א) ואינו כבוד לגבוה שיאכלו על שלחנו בשר מקולקל. משום הכי אינו לרצון.

המקריב אתו לא יחשב לו. כאלו הכין לגבוה.

פגול הוא. ומאוס.

והנפש האוכלת וגו'. דאוכל משלחן גבוה שלא ברצונו ית' הרי זה כאוכל על שלחן המלך והוא אינו קרוא.

פרק ז, יט

יט והבשר אשר יגע בכל-טמא לא יאכל באש ישרף והבשר כל-טהור יאכל בשר:

כל טהור. אפילו נשים שאין בהן קדושה אלא טהורות המביאות לידי קדושה. והיינו דאיתא ביומא (מג,א) והזה איש טהור לרבות את האשה.

פרק ז, כ

כ והנפש אשר-תאכל בשר מזבח השלמים אשר לה' וטמאתו עליו ונכרתה הנפש ההוא מעמיה:

וטמאתו עליו. היינו בטומאה היוצא מגופו. ופסוק השני (פס',כא) מדבר בטומאת מגע. דקיל מטומאה היוצא מגופו. ומכאן יצא לחז"ל במס' בכורות פ"ג (כז,א) להחמיר בתרומת חו"ל בטומאה היוצא מגופו יותר מטומאת מגע. היינו, מדחילק הכתוב לפי הפשט לשני דברים. ועדיין אין לשון וטמאתו עליו מדויק וטמאתו בו מיבעי. אבל בא הפסוק להוסיף דכ"ז שלא טבל במקוה אף על פי שהכבר אין טומאתו בו שנפסק זובו וכדומה מכל מקום טומאתו עליו ויש לו חומר טומאת הגוף. ועיין עוד בכורות (לג,א) דמחלקי בית שמאי בבכור בעל מום גם כן בין טומאה לטומאה.

פרק ז, כא

כא ונפש כיתגע בכל-טמא בטמאת אדם או בבהמה טמאה או בכל-שקץ טמא ואכל מבשר-זבח השלמים אשר לה' ונכרתה הנפש ההוא מעמיה:
או בבהמה טמאה. היינו שמתה ומטמאה בנבילה, כמו שכתבתי לעיל ה' ב' ע"ש.

פרק ז, כד

כד וחלב נבלה וחלב טרפה יעשה לכל-מלאכה ואכל לא תאכלהו:

וחלב נבלה וחלב טרפה. הדרש ידוע. אכן לפי הפשט הוא תמוה, דנבילה וטריפה גם הבשר אינו נאכל. ונראה דלפי הפשט קאי נבילה שהיא נחורה במדבר שהיו רשאים לאכול ומכל מקום אינה זבוחה ומיקרי נבילה טהורה אז. וטריפה גם כן משמעו כאן מסוכנת וקרובה למות, דזה לשון טריפה סתם כפרש"י חולין (לז,א) ד"ה ודילמא. וכן בתו"כ שמיני ס"פ י פרק יב תניא בלשון טריפה כשירה. פירוש שנולד טרפות, אבל היא כשרה שאינו משבעים טרפות, והרי היא פסולה לקרבן כמו חולה וכשרה לאכול במדבר אפילו שחוטה, כמו שכתבתי התוס' יבמות (עא,ב) מידי דהוי אצבי ואיל. משום הכי אמרה תורה דמכל מקום החלב אסור באכילה. והוא הדין חולין בזמן הזה אלא שהכתוב מדבר בזמן המדבר שלא נאכל בשר כשרה שחוטה אלא ע"י קרבן.

פרק ז, כה

כה פי כָּל-אֲכָל חֶלֶב מִן-הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר יִקְרִיב מִמֶּנָּה אִשָּׁה לַה' וְנִכְרְתָה תִנְפֵּשׁ הָאֲכָלָת מַעֲמִיָּה:

כי כל וגו' אשר יקריב לה' וגו'. שראוי להקריב לה' כמו לשון הפסוק פרשת ערכין (להלן כז, ט) ואם בהמה אשר יקריבו ממנה קרבן לה'. וכך כתב הרמב"ן ז"ל ונתנה תורה טעם על איסור נבלה וטרפה גם כן משום דבהיותה תמימה וראוי' להקריב ממנה ודאי נאסרה וחייב כרת והאיך נפקע ממנה האיסור במה שנטרפה או נתנבלה ג"כ.

פרק ז, כו

כו וְכָל-דָּם לֹא תֹאכְלוּ בְּכָל מוֹשְׁבֵיכֶם לְעוֹף וְלַבְּהֵמָה :

וכל דם וגו'. וכבר כתיב לעיל ג, יז. והוסיף כאן אפילו לעוף, ולחיה שהוא בכלל בהמה.

פרק ז, כט

כט דַּבֵּר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הַמִּקְרִיב אֶת-זֶבַח שְׁלָמָיו לַה' יָבִיא אֶת-קֶרְבָּנוּ לַה' מִזֶּבַח שְׁלָמָיו:

יביא את קרבנו לה' מזבח שלמיו. כולו מיותר. ובא ללמדנו שוא בעצמו יטריח להביא קרבנו לה' ואין חרפה להוליך בשוק ובחוצות שור וכדומה. כי דורון למלך ה' צבאות היא. וכתוב מזבח שלמיו מקצת מהם, לאפוקי אם נדר הרבה בהמות ומן הנמנע להביא בעצמו כולם בבת אחת, אין צריך להוליך אחת ולהביא את השני בעצמו, אלא יכול למסור למשרתיו ועבדיו. ואין בזה העדר כבוד שמים, אחר שגם הוא מוליך אחת מזבח שלמיו. ולפי דברי לא מיירי זה הפסוק באשי ה' עד הפסוק השני.

פרק ז, ל

ל יָדִיו תְּבִיאֵינָה אֶת אֲשֵׁי ה' אֶת-הַחֶלֶב עַל-הַחֶזֶה יְבִיאָנוּ אֶת הַחֶזֶה

את החלב על החזה יביאנו. יחד יביאנו. ומפרש הפסוק למאי צריך החזה לכאן.

את החזה. כדי להניף וגו' דכבר ביארנו בפרשת תצוה. דחזה ושוק אינן דומים. דחזה הוא בא מאשי ה' חלק לכהנים ושוק מחלק בעלים. משום הכי מצוה להניף החזה יחד עם החלבים.

פרק ז, לב

לב וְאֵת שׁוֹק הַיָּמִין תִּתְּנוּ תְּרוּמָה לְכֹהֵן מִזֶּבְחֵי שְׁלָמֵיכֶם:

ואת שוק הימין תתנו תרומה וגו'. אף על גב שגם הוא בעי תנופה לדורות כמבואר להלן י' ט"ו שוק התרומה וחזה התנופה על אשי החלבים יביאו להניף וגו'. מכל מקום אינו דומה לחזה שעיקרו במזבח בכלל חלב. אלא שהקב"ה זיכה לכהנים מחלק גבוה. מה שאין כן

שוק הוא חלק בעלים ככל הבשר אלא שהוא תרומה לכהנים ומשום הכי גם בתנופה אינן דומין דהחזה מביאין יחד עם החלבים והשוק רק בשעת תנופה מעלין אותו על החלבים כמו שכתבתי להלן שם. ועוד עיין להלן ט' כ"א.

פרק ז, לג

לג המקריב את-דם השלמים ואת-החלב מבני אהרן לו תהיה שוק הימין למנה:

המקריב וגו'. על כורחך משמעו מי שראוי להקריב שהרי בפסוק הסמוך (לד) כתיב ואתן אותן לאהרן הכהן ולבניו ומשמעו מחצה לאהרן ומחצה לבניו. אלמא שאין ז מיוחד לכהן המקריב לבד. וכמו שכתבתי לעיל ז' ט'.

פרק ז, לה

לה זאת משחת אהרן ומשחת בניו מאשי ה' ביום הקריב אתם לכהן לה:

זאת משחת. גדולת וכמו שכתבתי רש"י יחזקאל כ"ד י"ד ממשח לשון גודל כמו אנשי מדות גברי דמשחן עכ"ל אלא דלשון מדות אינו אלא גודל בקומה, ולשון משיחה משמעו גדול בכל מעלה. והיינו דאיתא בירושלמי יומא פ"א ה"ג אשר יוצק על ראשו שמן המשחה רבי אומר בנוי בכח בחכמה במראה פירוש, שמן המשחה משמעו שהוא מגדל בכל פרט. וכענין דכתיב בדוד שמואל א' ט"ז וימשח אותו בקרב אחיו ותצלח רוח ה' אל דוד מהיום ההוא ומעלה.

מאשי ה'. מיירי בבשר קדשי קדשים, כדכתיב וזה יהיה לך מקדש הקדשים מן האש. ואיתא בקידושין (נב,ב) מה אש לאכילה כך קדשי קדשים לאכילה, וזה גדולה ומעלה נפלאה לאהרן ולבניו באותו יום. ולולי גדולתם היה בשר קדשי קדשים נשרף. ובהני לא שייך לשון (לו) אשר צוה ה' לתת להם שהרי אין בעלי קרבן נותנים מאומה.

פרק ז, לו

לו אשר צוה יהוה לתת להם ביום משחו אתם מאת בני ישראל חקת עולם לדורתם:

אשר צוה וגו'. מיירי בעורות קדשי קדשים שהם חולין ובחזה ושוק של קדשים קלים שנאכלים גם לבעלים וצוה ה' לתת לכהנים באותו יום שגדל אותם וקאי זאת של פסוק הקודם גם על זה הפסוק כמו זאת אשר צוה וגו'.

פרק ז, לז

לז זאת התורה לעלה למנחה ולחטאת ולאשם ולמלואים ולזבח השלמים:

ולמלואים. היינו תודה שנכלל בו לחם כמנחה ואכילת יום אחד כמו קדשי קדשים. והוא הדין כמלואים שנכלל בו (פרק ח) עולה ושלמים כך נכלל בתודה מעלת קדשי קדשים ג"כ.

פרק ז, לח

לח אֲשֶׁר צָוָה ה' אֶת-מֹשֶׁה בְּהַר סִינַי בְּיוֹם צִוְתוֹ אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְהִקְרִיב אֶת-קִרְבָּנֵיהֶם לַה' בְּמִדְבַר סִינַי :

אשר צוה ה' את משה בהר סיני. אז היו בקבלה כל הפרטים הללו כמו כל הקבלות שנכללו בלשון צוה. כמו שכתבתי כמה פעמים. אבל הפרשיות שבכתב לא נאמרו אלא באהל מועד. ואינו כמו פרשת בהר סיני שגוף הדבור נאמר בסיני מה שאין כן פרשת הקרבנות לא היה בסיני אלא בתורת צווי.

ביום צוה וגו'. הקבלות הללו לא היו שיהיו נוהגים מיד שהרי עד הקמת המשכן היה דין במה קטנה כמו שכתבו התוס' בעבודת כוכבים (לד,א) ולא באו הקבלות אלא להיות נוהגים ביום צוה להקריב וגו' היינו ביום שיהיה הקמת המשכן.

פרק ח

פרק ח, ב

ב קח אֶת-אֶהֱלֹן וְאֶת-בְּנָיו אִתּוֹ וְאֶת הַבְּגָדִים וְאֶת שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וְאֶת פֶּר הַחֹטָאת וְאֶת שְׂנֵי הָאֵילִים וְאֶת סֵל הַמִּצּוֹת:

ואת פר החטאת. בה"א הידיעה. שהרי כבר נאמר פרשת המלואים וכיון שהגיע שבעת ימים לפני ר"ח ניסן שהוא שמיני למלואים בא הדבור לעשות כמצווה כבר. והוסיף עוד.

פרק ח, ג

ג וְאֶת כָּל-הָעֵדָה הַקְּהֵל אֶל-פְּתַח אֹהֶל מוֹעֵד:

ואת כל העדה הקהל. יש להתבונן תכלית קהלה זו בשלמא ביום השמיני נראה כבוד ה' (ט,כג) וברוב עם הדרת מלך משום הכי היה ראוי להקהיל את ישראל. אבל בשבעת ימים אלו מה זו הקהלה. ולא דמי לעת חנוך הלויים שהיה גם כן המצוה והקהלת את כל עדת בני ישראל (במד' ח,ט) דשם היה בשביל סמיכה דכתיב וסמכו בני ישראל את ידיהם על וגו' משום הכי אף על פי שלא סמכו אלא הנבחרים מהם מכל מקום כיון שהיו כקרבן ראוי היה שיעמדו כל ישראל על קרבנם אבל כאן מה זה עניין להקהלה. ובתו"כ תניא שהוא משום שניהגו הכל קדושה בכהונה ונראה עוד שהוא כמו שיבואר בסמוך שהיו כמה שינוים במעשה ממה שנשמע מלשון הפרשה שאמר להם משה כבר, ובא הכל בקבלה שכך יעשה, משום הכי נצטוו להקהל. ולמדו כאן כל ישראל כח קבלה בתורה שבע"פ, שראו כי משה רבינו עצמו עושה באופן אחר מהדבור שבכתב. וידעו כל העדה דרך התורה.

פרק ח, ד

ד וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֹתוֹ וַתִּקְהַל הָעֵדָה אֶל-פְּתַח אֹהֶל מוֹעֵד:

כאשר צוה ה' אותו. כל זה מיותר ונדרש בתו"כ שסדר משה עבודת כהונה ולויה כו' פירוש היה בקבלה עוד סדר משמרות כהונה ולויה. ובביאור הספרי נשא הארכנו.

פרק ח, ה

ה וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-הָעֵדָה זֶה הַדְּבָר אֲשֶׁר-צִוָּה ה' לַעֲשׂוֹת:

זה הדבר אשר צוה ה' לעשות. לפי הראות אמירה זו מיותרת, שהרי מסתמא הגיד פרשת המלואים (שמ' כט) בכלל פרשיות המשכן (תרומה-תצוה) וידעו כי דבר ה' הוא ולמאי אמר כך בשעת מעשה. אלא לפי שיראו כל ישראל כמה שינויים ויהא הדבר קשה לישראל ע"כ אמר לישראל אל תתמהו על החפץ זה הדבר אשר צוה ה' בקבלה לעשות. ובזה יובן כל כפילות המעשה והסיום בכמה דברים כאשר צוה ה' את משה. וכבר נתבאר בפרשת פקודי ע"פ תוספתא דבמקום דכתיב כאשר צוה ה' יש בכל דבר איזה חידוש מהמפורש בדבור. ועל זה כתיב כאשר צוה וגו' וכדאיתא בברכות (ה,א) והמצוה זו משנה.

פרק ח, ז

ז וַיִּתֵּן עָלָיו אֶת-הַכֶּתֶנֶת וַיַּחְגֹּר אֹתוֹ בְּאַבְנֵט וַיִּלְבֹּשׂ אֹתוֹ אֶת-הַמַּעִיל וַיִּתֵּן עָלָיו אֶת-הָאָפֶד

וַיַּחְגֹּר אֹתוֹ בְּחֹשֶׁב הָאָפֶד וַיִּאָּפֶד לוֹ בּוֹ:

ויתן עליו את הכתנת. לא כתיב וילבש אותו כדכתיב בצווי והלבשת את אהרן את הכתנת ואת מעיל האפוד וכמו דכתיב בבניו בסמוך וילבישם כתנות. ובא ללמדנו דנתינה על ראשו מיקרי גם כן לבישה וכמו בשעטנז דהעלאה בכלל לבישה וכדי שלא יהא משה נוגע במקומות המכוסים של אהרן ע"כ יצא ידי חובתו בנתינה על ראשו. ואהרן לבש בעצמו. וכן היה באמת בבניו.

ויחגר אותו באבנט. לא כמו דכתיב בצווי וחגרת אותם אבנט אחר כל הבגדים. ולא בא אלא לדרשה שיהיו של כלאים כדאיתא בגמרא יומא פ"א (י,א)

פרק ח, ח

ח וַיִּשֶׂם עָלָיו אֶת-הַחֹשֶׁן וַיִּתֵּן אֶל-הַחֹשֶׁן אֶת-הָאוּרִים וְאֶת-הַתְּמִים :

וישם עליו את החשן. לפי לשון הצווי (שמ' כט,ה) והלבשת וגו' ואת האפוד ואת החושן ואפדת לו בחשב האפוד ושמת וגו' ובמעשה כתיב תחלה ויחגור אותו בחשב האפוד ואח"כ וישם עליו את החשן. והנראה דודאי הלביש את החשן תחלה לחגירת האפוד אבל לא חיבר עדיין אלא מלמעלה ועדיין היה תלוי למטה. עד שהאפיד בחשב האפוד. אז וישם

עליו את החושן - דמשמעו כמה פעמים תיקן על מתכונתו כמו שביארנו בס' שמות מ' כ"א וישם את הבדים על הארון. וכן הפירוש כאן שאח"כ חיבר את החשן מלמטה גם כן ואח"כ ויתן בו את האורים וגו'.

פרק ח, ט

ט וַיִּשֶׂם אֶת-הַמִּצְנֶפֶת עַל-רֹאשׁוֹ וַיִּשֶׂם עַל-הַמִּצְנֶפֶת אֶל-מֹלַח פְּנֵיו אֶת צִיץ הַזָּהָב נֹזֵר הַקֹּדֶשׁ כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת-מֹשֶׁה:

וישם על המצנפת וגו'. כבר ביארנו בס' שמות כ"ח ל"ז דלא שהיה הציץ על המצנפת אלא שעמד על המצח ע"י המצנפת. במה שהיה החוט קשור לאחורי המצנפת ועולה מעלה מצנפת ואלו היה משמיט המצנפת מתחת החוט היה הציץ נופל. **כאשר צוה וגו'.** באשר שמבואר לעין רואה הפרשת דסדר תצוה דהמצוה היה דרך לבישה באופן אחר משום הכי כתיב כאשר צוה וגו' היינו בקבלה היה כך.

(הרחב דבר:) והיינו דאיתא בירושלמי יומא (א,א) א"ר חנינא ציץ ומצנפת של אהרן קודם לאבנטו [כן צריך לומר] יהודה"ר אומר וחגרת אותם אבנט אהרן ובניו. פירוש מביא ראייה לזה מהאי קרא דהאבנט של אהרן יחד עם בניו נמצא דהציץ והמצנפת קודם לאבנטו. א"ר אידי הדא דאי אפשר למצוה אבל לצווי ויקרב משה את אהרן וגו'. פירוש דהמצוה כתיב הכי. אבל בקבלה שהוא הצווי היה להיפך).

פרק ח, י

י וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת-שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וַיִּמְשַׁח אֶת-הַמִּשְׁכָּן וְאֶת-כָּל-אֲשֶׁר-בּוֹ וַיִּקְדֹּשׁ אֹתָם:

וימשח את המשכן וגו'. לא נתבאר עיקר משיחה במשכן וכליו אלא ביום השמיני לבד. שעיקר הזאה על המזבח בשמן המשחה לא נזכר בפרשת תצוה כלל, וכבר העיר רש"י בזה. ומה שכתב הרמב"ן תמוה. שעירב פסוקי דשבעת ימי המלואים עם פסוקי דשמיני ובאמת לא נזכר בשבעת ימי המלואים משיחת המשכן ומשיחת הבנים כלל, אלא משיחת אהרן כדין כהן גדול שטעון גם לדורות משיחה שבעה. וגם במעשה לא נמשחו הבנים אלא ביום השמיני וא"כ מנא ליה למשה משיחת המשכן בז' ימי המלואים.

אלא שלמד מדכתיב בצווי במזבח (שמ' כט, לו) ומשחת אותו לקדשו. ופרש"י שם בשמן המשחה. והנה כתיב שם אחר זה (לז) שבעת ימים תכפר על המזבח והוא מיותר שהרי כבר כתיב ופר חטאת וגו' אלא קאי גם זה על השמן, שמלבד המשיחה יהיה כדין כפרה שהוא בדם בהזאה. כך יהי בשמן. וא"כ היה ראוי לכתוב ומשחת אותו, שבעת ימים תכפר על המזבח וקדשת אותו, ואמאי כתיב לקדשו בינתיים. אלא ללמד דמשיחה לאו במזבח לחוד, אלא כל דבעי קידוש טעון משיחה בשבעה ימים. ורק כפרה שהוא הזאה בשמן

המשחה אינו אלא על המזבח. וכ"ז מרומז במקרא אבל אינו מפורש ונדרש לקבלה בע"פ והיינו דכתיב בסוף (פס', יג) כאשר צוה וגו'.

פרק ח, יב

י וַיִּקַּח מֶשֶׁה אֶת-שָׁמֶן הַמִּשְׁחָה וַיִּמְשַׁח אֶת-הַמִּשְׁכָּן וְאֶת-כָּל-אֲשֶׁר-בּוֹ וַיִּקְדֹּשׁ אֹתָם:
וימשה אתו לקדשו. משום שיש משיח במלך ומועיל לרוח עוז וגבורה משום הכי כוון משה דמשיחה זו היא לקדשו. ועיין מה שכתבתי בס' שמות ל' כ"ו.

פרק ח, טו

טו וַיִּשְׁחָט וַיִּקַּח מֶשֶׁה אֶת-הַדָּם וַיִּתֵּן עַל-קַרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב בְּאֲצָבָעוֹ וַיַּחֲטֵא אֶת-הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת-הַדָּם יָצַק אֶל-יְסוּד הַמִּזְבֵּחַ וַיִּקְדְּשֵׁהוּ לְכַפֵּר עָלָיו:
ויחטא את המזבח. הוא מיותר אלא בא ללמד דלבד שהיה נתינת הדם כפרה לאהרן על הוראה שלא כדין תורה כמו שכתבתי בפרשת תצוה (כט, ד). היה בזה כפרה על המזבח ג"כ. ומרומז בפרשת הצווי (שם, כט, לו) במה דכתיב ופר חטאת תעשה ליום על הכפורים וחטאת את המזבח בכפרך עליו כמו שביארנו שם. אמנם אינו אלא קבלה בע"פ.

פרק ח, יז

יז וְאֶת-הַפֶּר וְאֶת-עֹרֹו וְאֶת-בָּשָׂרוֹ וְאֶת-פְּרָשׁוֹ שָׂרֵף בְּאֵשׁ מִחוּץ לַמִּחֲנֶה כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת-מֹשֶׁה:

ואת הפר. אינו מבואר מהו את הפר אחר שביאר הפסוק עורו בשרו פרשו. ונראה דבא להוסיף את הראש בפני עצמו דכתיב בפר העלם דבר בפירוש (לעיל ד, יא) על ראשו. ומשום שהיה נשחט ואינו לכבוד שיהיה נגרר בשעת משא מחוץ למחנה ע"כ חתכו ונשאו בפני עצמו וכמו דעור ובשר מיקרי פר כדאיתא ביומא (נ, א) ראש הפר מיקרי פר. דכמו ברוב הגוף נקרא לידה אף על פי שלא יצא הראש הכי נמי ביציאת הראש מיקרי לידה אף על פי שלא יצא הגוף כדאיתא ר"פ בהמה המקשה (חולין סח, א). וג"ז אינו מפורש שישא הראש בפני עצמו וע"כ כתיב כאשר צוה וגו'.

פרק ח, כ

כ וְאֶת-הָאֵיל נִתַּח לְנִתְחָיו וַיִּקְטֹר מֶשֶׁה אֶת-הָרֹאשׁ וְאֶת-הַנְּתָחִים וְאֶת-הַפְּדִיר:
ויקטר משה את הראש וגו'. ואח"כ כתיב ואת הקרב וגו' ויקטר משה את כל האיל וגו' מבואר שהיו שתי הקטרות. וכן איתא להלן במעשה דשמיני ט' י"ג כתיב ואת העולה וגו' ויקטר על המזבח ואח"כ כתיב ואת הקרב וגו' ויקטר על העלה המזבחה. מבואר דתחלה

הקטיר את העולה ואח"כ הקטיר הקרב וכרעים על הבשר. אבל בצווי דפרשת תצוה (כט, יז) כתיב ואת האיל תנתח לנתחיו ורחצת קרבו וכרעיו ונתת על נתחיו ועל ראשו (פס', יח) והקטרת את כל האיל המזבחה. מבואר הצווי שיהיה הקטרה ביחד הנתחים וקרבו וכרעיו. וכן היה במשנה דתמיד (פ"ג, מ"ג) וביומא פ"ב (כה, א) דהיו הכהנים מוליכם הנתחים יחד עם הקרב וכרעים. והנראה דאפשר להקטיר בשני אופנים ותלוי בזה אם היו הבעלים עוסקים בנתוח שכשר בזר. וכן ברחיצת קרב וכרעים שכשר גם כן בזר כמובן מלשון הפסוק א' ט' וקרבו וכרעיו ירחץ במים והקטיר הכהן וגו'. ומשום הכי יותר טוב שבעלים יתעסקו בעצמן כל האפשר כמו בשחיטה וא"כ אי אפשר שתהיה הקטרה ביחד דהבעלים לא יעשו הקרב והכרעים נקיים כרגע, והאיך אפשר שיהיו עד כה הנתחים מונחים לבטלה ואין זה כבוד העולה. ע"כ מצוה להקטיר הנתחים תחלה (פס', כ) ואח"כ להקטיר הקרב וכרעים (פס', כא). אבל כשהכהנים עושים הכל ונותנים להרבה כהנים וגומרים מלאכתם כאחת, אז מקטירים יחד. מעתה בפרשת המלואים, דאהרן היה הבעלים, והוא היה עוסק בעצמו בכל מה שהיה יכול, משום הכי עשה שתי הקטרות, וכן ביום השמיני עשה אהרן בעצמו הכל כאשר יבואר שם. משום הכי היו שתי הקטרות. אבל לפי הצווי היה אפשר לצוות לרחוץ דמה דכתיב ושחטת היינו בשליחות למסור למי לשחוט, וכן בנתוח ורחיצה, משום הכי היה אפשר לעשות הקטרה אחת. וכן קבעו חז"ל משנתם לדורות. דהרבה כהנים היו עוסקים בכ"ז. אבל מעיקר הדין אפשר שהבעלים יעסקו ברחיצה ואז יהיו שתי הקטרות.

פרק ח, כא

כא וְאֶת-הַקֶּרֶב וְאֶת-הַכְּרָעִים רָחַץ בַּמַּיִם וַיִּקְטֹר מִשֶּׁה אֶת-כָּל-הָאֵיל הַמִּזְבֵּחַ עֹלָה הוּא לְרִיחַ-נִיחֹחַ אֲשֶׁה הוּא לֵה' כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת-מֹשֶׁה :

ויקטר משה את כל האיל. אף על פי שעתה לא היה אלא קרב וכרעים מכל מקום אחר שהעלו אלו היה מהפך בצינורא בכל האיל. מה שאין כן להלן ביום השמיני לא היתה הקטרה באש עד שיצא האש מן השמים וההקטרה דכתיב שם אינו אלא הנחה על העצים משום הכי לא כתיב בהקטרה שניה אלא את הקרב וכרעים על העולה (ט, יד).

כאשר צוה וגו'. היינו כדברינו דאף על פי דבצווי היה ראוי להיות הקטרה אחת, אבל הקבלה היה שאפשר לעשות שתי הקטרות.

פרק ח, כג

כג וַיִּשְׁחָט וַיִּקַּח מִדְּמוֹ וַיִּתֵּן עַל-תְּנֹדָה אֲזֶן-אֶהָרֶן הַיְמָנִית וְעַל-בֶּהֱן יָדוֹ הַיְמָנִית וְעַל-בֶּהֱן רִגְלוֹ הַיְמָנִית:

ועל בהן ידו וגו'. כבר נתבאר בפרשת תצוה שהיה בזה שנוי מלשון והצואה ונתבאר גם כן טעם השנוי. ומשום הכי כתיב בסוף העניין כאשר צוה וגו' (פס' כט).

פרק ח, כה

**כה ויקח את החלב ואת האליה ואת כל החלב אשר על הקרב ואת יתרת הכבד ואת-
שתי הפלית ואת חלבון ואת שוק הימין:**

ויקח את החלב וגו'. ג"ז נתבאר שם דפירוש החלב היינו של האליה וכל שומן נקרא בלשון תורה חלב אף על פי שהוא כשר באכילה. ומשום דבמלואים קרב האליה לא משום שיהא חלבו קרב בשלימות כמו בשארי שלמים אלא משום שהוא כעין עולה משום הכי כתיב ביה החלב בפני עצמו ואת האליה בפני עצמה.

פרק ח, כו

**כו ומסל המצות אשר לפני יהוה לקח חלת מצה אחת וחלת לחם שמן אחת ורקיק
אחד וישם על החלבים ועל שוק הימין:**

חלת מצה אחת וחלת לחם שמן אחת ורקיק אחד. בצואה כתיב בכולהו מצות (שמ' כט, ב). ואח"כ בפסוק כג בסדר המעשה לא כתב שם כלל מצות. ויש לשום לב למאי דקדק בפסוק כאן לכתוב מצה רק בחלה. ונראה, דמשום שהזהירות על זה שיהיה מצה לא היה אלא בחלה. דחלת לחם שמן היינו רבוכה. ונהי דמכל מקום הזהיר הכתוב שיהא מצה ולאפוקי שלא יהא הסלת נחמץ משעת לתיתה וכדומה. מכל מקום לא היה במה להזהר בשעת לישה וחליטה. וכן ברקיק שהוא דק אינו מחמיץ כ"כ ואין צריך להזהר בו כמו בחלה עבה כדאיתא בפסחים (לז, א) ומכאן הוכחה לדעת חז"ל דחלת מצה הוא חלות מצות דכתיב בפרשת תצוה וחלת לחם שמן הוא רבוכה. דלא כהראב"ע ז"ל.

פרק ח, ל

**ל ויקח משה משמן המשחה ומן הדם אשר על המזבח ויז על אהרן על בגדיו ועל בגדיו
ועל בגדי בניו ויקדש את אהרן את בגדיו ואת בניו ואת בגדי בניו אתו:**
ויקח משה וגו'. עיין מה שכתבתי בזה הפסוק בס' שמות בצוואה (כט, כא). וגם על זה כתיב בפסוק הקודם כאשר צוה וגו' שהיה בקבלה שראוי להקדים ההקטרה (פס', כח) ותנופת החזה (פס', כט) לפני הזאה על הכהנים.

פרק ח, לא

**לא ויאמר משה אל אהרן ואל בניו בשלו את הבשר פתח אהל מועד ושם תאכלו אתו
ואת הלחם אשר בסל המלאים כאשר צויתי לאמר אהרן ובניו יאכלהו:**

בשלו את הבשר וגו'. דהא דכתיב שם ובשלת את בשרו במקום קדוש משמעו בצווי כמו ושחטת וגו'. ויש לשום לב למאי נצרך להזהירם על זה והלא ידעו מעצמם דנצרך לבשל וגם אינו מובן שלמצות אכילה סיים הכתוב כאשר צויתי לאמר אהרן ובניו יאכלוהו. (שמ' שם לב) היינו דכתיב ואכל אהרן וגו'. וא"כ הוא הדין בישול. אלא כונת הכתוב לומר דמצוה בהם יותר מבשלוחם. ופירוש הכתוב דבאכילה לא הוצרך להזהיר בשעת מעשה שהרי כבר נצטוו ע"ז. אבל בישול הייתי אומר דכשם שאין מברכין על זה משום שאין זה גמר מצוה אלא שעת אכילה וכדאיתא במנחות פרשת התכלת (מב,ב) דכל מצוה שאין בה הגמר אין מברכין וא"כ סלקא דעתך שאין מצוה בבישולן ע"י עצמם, משום הכי הזהיר משה בשלו את הבשר וגו'. דמכל מקום יש מצוה בו יותר מבשלוחו אחר שנאמרה הכנה זו בפירוש.

פרק ח, לב

לב וְהִנּוּתָּר בְּבֶשֶׂר וּבְלֶחֶם בְּאֵשׁ תִּשְׁלַפוּ :

והנותר בבשר ובלחם. ג"ז מיותר שהרי מפורש בצווי (שמ' כט, לד). אכן משונה הלשון בבשר ובלחם. כי מבשר ומלחם מיבעי ועיין רמב"ן. אלא הוסיף דאפילו חולין הנאכלין עם הבשר והלחם טעון שריפה, וכדתיניא בתוספתא פסחים (ה,ג) וירושלמי שם פ"ד חולין הנאכלין על הפסוק מתבערין עמו. ופירוש בבשר כמו דתניא בתו"כ ובפסחים (מה,א) כל אשר יגע בבשרה עד שיבלע בבשרה ופירוש חולין שהוא בלוע עם בשר חטאת. כך הפירוש כאן מה שהוא עם הבשר והלחם.

פרק ח, לג

לג וּמִפְתַּח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא תִצְאוּ שִׁבְעַת יָמִים עַד יוֹם מְלֵאת יָמֵי מְלֵאֲיִכֶם כִּי שִׁבְעַת יָמִים יִמְלֵא אֶת-יְדֵיכֶם :

לא תצאו שבעת ימים. היינו רק בעת הקרבת קרבנות של מלואים. שהרי אח"כ פרקו את המשכן כמבואר בירושלמי יומא (א,א) מנין לפירוקין אר' זירא והיה ביום כלות משה להקים את המשכן ביום שכלו הקמותיו.

כי שבעת ימים ימלא את ידכם. פירש הפסוק טעם על זה הצווי. שהרי אינו דומה להא שהזהיר משה ביום השמיני ומפתח אהל מועד לא תצאו וגו' דאז היה עבודה על הכהנים מה שאין כן בשבעת ימים אלו היה עבודה על משה, משום הכי נתן טעם דבשבעת ימים ימלאו ידם, שמשמעו למוד ואמון ידים בזריזות, משום הכי הזהירם לעמוד ולראות מעשה משה כל שבעת הימים.

פרק ח, לד

לד כְּאֲשֶׁר עָשָׂה בַּיּוֹם הַזֶּה צְוָה ה' לַעֲשׂוֹת לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם:

צוה ה' לעשות לכפר עליכם. הוא עוד טעם על האזהרה באשר כל הקרבנות של שבעת הימים המה מכפרים עליכם, משום הכי ראוי לעמוד עליהם. וכלשון המשנה תענית (כו,א) היאך קרבנו ש"א קרב והוא אינו עומד ע"ג. ואף על פי שביארנו דחטאת של ששה ימים היה רק לחטא את המזבח, מכל מקום העולה מכפרת על מצות עשה שעלול כל אדם לעבור בכל שעה וגם חטאת חיצון מכפר על עשה כדאיתא בזבחים (ז,א).

פרק ח, לה

לה וּפְתַח אֶהְל מוֹעֵד תִּשְׁבוּ יוֹמָם וְלַיְלָה שִׁבְעַת יָמִים וְשִׁמְרָתֶם אֶת-מִשְׁמַרְתָּהּ ה' וְלֹא תִמּוּתוּ כִּי-כֵן צִוִּיתִי:

ופתח אהל מועד וגו'. הוא אזהרה בפני עצמה. דלבד שהזהיר על הישיבה בשעת הקרבה הזהיר לישיב בכל יום מז' הימים יומם ולילה. ופליגי בירושלמי יומא (א,א) אי צריך שימסור יום ללילה ולילה ליום או מכיון שמסר יום ללילה דיו. ומפרש הפסוק טעם לישיבה .וז.

ושמרתם את משמרת ה'. כבר ביארנו בס' בראשית כ"ו ה' דהכתוב קורא לימוד תורה שבע"פ בעיון משמרת באשר הוא משמרת שקבע הקב"ה בעולם. והזהיר כאן דבשעה זו יעסקו בתורה לדעת איך לעשות עבודתם. ולא יהיה אח"כ שגגת תלמוד העולה זדון. וזהו פירוש ולא תמותו. שלא תתחייבו חובת מיתה בידי שמים בעבודת המזבח בלי שום לב. **(הרחב דבר: והנה במנחות דצ"ט ב' איתא א"ר אמי מדבריו של ר' יוסי נלמוד אפי' לא שנה אדם אלא פרק אחד שחרית ופרק אחד ערבית קיים מצות לא ימוש ספר התורה הזה מפ"ך (יהוש' א,ח). וקשה לי למאי דקדק בלשון שחרית וערבית לימא פרק אחד ביום ופרק אחד בלילה. בשלמא התם גבי שתי הלחם דקאמר ר"י אפילו סילק את הישנה שחרית וסידר את החדשה ערבית אין בכך כלום רבותא נקיט אפילו סילק שחרית והיה כל היום בלי לחם, אבל לענין שינון פרק אחד אין נפקא מינה אלא יום ולילה. נראה שלמד מדכתיב והגית בו יומם ולילה. וכאן גבי משמרת ה' שהוא התלמוד כתיב גם כן יומם ולילה. וכאן ודאי הכונה שחרית וערבית דעל ישיבה שבאמצע היום כבר הזהיר (פס',לג) מטעם אחר. אלא על ישיבת שחרית וכלשון הירושלמי הנ"ל שימסור יום ללילה ולילה ליום מזה למדו שיותר מסוגל אותו העת לשנות הפרק. ועיין מה שכתבתי בהעמק שאלה סי' קמ"ג אות ג' בס"ד.).**

כי כן צויתני. אף על פי שלא באה אזהרה זו בפרשת דמלואים בסדר תצוה מכל מקום נצטויתי בע"פ. ולפי הפשט היה בקבלה אזהרה לאהרן ולבניו. אבל בתו"כ איתא על זה והרי דברים ק"ו ומה אם מקיים דברי בשר ודם המקום מקבלו המקיים דברי המקום על

אחת כמה וכמה. משמע דהתו"כ מפרש דאזהרות הללו לאהרן לא היה דבר ה' למשה. מדלא כתיב בפרשת דמלואים אלא משה הזהיר לאהרן ולבניו מטעמים שביאר. ועל ישיבה דיומם ולילה אמר כי כן צייתי משה הוזהר בקבלה לשמור ששחרית וערבית בשינון תורה, ובא בזה להזהיר לאהרן ובניו שיעשו גם כן לשמור משמרת ה' כמוהו. וכמו שהזהיר המלאך את יהושע כהן גדול אם את משמרת תשמורו (זכר' ג, ז).

פרק ח, לו

לו וַיַּעַשׂ אֶהָרֶן וּבְנָיו אֶת כָּל-הַדְּבָרִים אֲשֶׁר-צִוָּה ה' בְּיַד-מֹשֶׁה :

ויעש אהרן ובניו את כל הדברים. כבר דקדק הרמב"ן על זה הלשון דבכל מקום כתיב ויעשו כאשר צוה ה'. [ומה שכתב הרמב"ן על זה משום שהוסיפו על דבר ה' באש זרה אינו מובן שזה היה בשמיני ולא בז' ימי המלואים דפרשת זו. אולי הרמב"ן לטעמיה שכתב להלן (י, ז) שפסוק דאזהרה (פס', לה) ושמרתם וגו' קאי על השמיני. אבל ג"ו דוחק] איברא עיקר כל הדברים אינו מובן. שהרי לא היה על אהרן ובניו לעשות זולת אכילה וישיבה פתח אהל מועד. אלא פירוש ויעש וגו' את כל הדברים. כמו שמתפרש בס' דברים ל"ב מ"ו לשמור לעשות את כל דברי וגו' שהוא דקדוק בדברים ולהעמידם על מתכונתם כך הפירוש כאן שעסקו בתורה ועשו את כל הדברים וגו' ועיין להלן ט' ו' מה שכתבתי שם בהרחב דבר.

אשר צוה ה'. היינו בקבלה בע"פ.

ביד משה. פירוש חז"ל בכריתות (יג, ב) על הפסוק אשר דבר ה' אליהם ביד משה. אשר דבר ה' זו הלכה. ביד משה זו גמרא. פירוש הלכה היינו הלכה למשה מסיני והכי איתא בסנהדרין (פז, א) דבר זו הלכה יע"ש דמבואר הלכה למשה מסיני וגמרא הוא מה שחידש בפלפול התלמוד שניתן הכח למשה וזהו לשון ביד משה. בכח משה שנתן לו הקדוש ברוך הוא להעלות מעצמו. וכן כאן הפירוש שעשו גם מה שלא נתבאר בקבלה אלא שחידש משה הכל עשו.

(הרחב דבר: וראוי לדעת שבשאלות דרב אחאי גאון פרשת שמיני שאילתא פ"ב הביא הנוסחא בכריתות להיפך. אשר דבר ה' זו תלמוד. ביד משה זו הלכה. אבל על כורחך אין משמעות הלכה לזו הנו' הלכה למשה מסיני שהרי מוסיף הגאון שם בזה הלשון דלא לורי מן מדרש ולא מתלמוד ולא מהלכה יכול אפילו לא ממשנה ת"ל ולהורות והאי לאו הוראה הוא. פירוש דדבר פשוט הוא. ואי איתא דהלכה הוא הלכה למשה מסיני הרי גם זה ברור יותר ממשנה אלא הגאון מפרש תלמוד זו חקירת התלמוד. והלכה הוא היוצא מהחקירה. ולא כמו שכתבתי בהעמק שאלה שם. ופרש"י אזיל בשיטה אחרת כמו שביארנו שם. אבל לכולי עלמא משמעות ביד משה מה שחידש משה מכחו).

